

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Boos

Ze was boos toen ze binnenkwam, ze was boos tijdens de behandeling van de zaak, en ze was boos toen ze wegging.

Mr. Annelien van de Cappello. Ze was boos over de wijze waarop de maatschappij meende te moeten omgaan met iemand die dezelfde maatschappij meende te kunnen betitelen als een stelselmatige dader. En dat je op de keeper beschouwd twee jaar kon krijgen voor een simpele winkeldiefstal. En dat de officier haar brieven niet had beantwoord. En dat de meegenomen getuigen niet werden gehoord. Met afgewend gezicht ondervroeg ze de deskundige, waarbij ze de korte vragen als het ware in het gezicht van de deskundige afvuurde. 'En nu zit nota bene de officier ook nog te grinniken.'

Het leidde tot een bizar intermezzo. 'Meneer de officier, zat u te grinniken?' 'Jawel meneer de voorzitter.' 'En waarom zat u dan wel te grinniken?' 'Om iets wat ik in het dossier las, meneer de voorzitter.'

Boosheid is als een fortissimo in een muziekstuk. Hij is alleen overtuigend als hij van beperkte duur is, en helder wordt afgegrensd. Dan vormt hij immers een krachtig contrast, waardoor de luisteraar wordt opgeschrikt en met des te meer aandacht volgt wat er wordt gezegd. Boosheid moet dan ook een duidelijke feitelijke aanleiding hebben, snel tot een hoogtepunt komen, met een zo kort mogelijk naspel. Een piek in het betoog, die bij de luisteraar nog lang nawerkt.

Maar het zit de advocaten niet mee. In de huidige media-cultuur staat emotie hoog in het vaandel. Nog eens versterkt door de nauwelijks ter discussie staande overtuiging dat men vooral authentiek moet zijn. Wat voor authentiek doorgaat, daar is verwarring over, zodat het begrip onderhevig is aan de mode van het moment. Boosheid scoort hoog. Niet elke advocaat is opgewassen tegen de vraagstelling van een interviewer, waarin hij ongemerkt meegenomen wordt in de suggestie dat verontwaardiging de meest overtuigende toonsoort van zijn antwoord is. En dan is er nog de cliënt, die ook gevoelig is voor een bozig soort loyaliteit.

In de rechtszaal heerst een ander discours. Wat verwacht een rechter van een advocaat?

Het gaat erom dat hij het standpunt van zijn cliënt zo helder mogelijk naar voren te brengt, tot in detail, en dat hij het standpunt van de andere partij ter discussie stelt. Daarbij is een zekere ironie van belang, niet in de laatste plaats over zichzelf, en verder ratio, verbazing, inlevingsvermogen in de ander, humor, kennis van wet en jurisprudentie, gevatheid, een afstandelijke liefde voor de eigen cliënt en gedrevenheid. Al die ballen houdt de advocaat in de lucht, waarbij ook nog de boosheid hoort. En al die vaardigheden beïnvloeden elkaar. De ironie heeft ook betrekking op de eigen boosheid, en de verbazing staat mede in relatie tot de eigen gevatheid. Te veel boosheid is als te veel zout in een maaltijd. Het heeft een averechts effect. Maar boosheid heeft, als elke emotie, de bedenkelijke kant dat hij met het subject op de loop gaat. Hij weet van geen ophouden. Daarom is boosheid alleen maar overtuigend wanneer de spreker niet echt boos is. Het is een vaardigheid die met vallen en opstaan moet worden geleerd, en het gaat een oudere advocaat beter af dan een jongere. En te midden van al die jongere advocaten, de man soms beter dan de vrouw.

Mr. Annelien van de Cappello griste haar stukken bij elkaar. Zonder groet verliet ze de zaal. De rechtbank hoopte maar dat er iemand zou zijn die op haar wachtte. En die doen waartoe de rechtbank bepaaldelijk onbevoegd is. Het stellen van de liefdevolle vraag: 'Wat is er toch?'